

which allows to define the purpose of social services not only as help and support, but also as a "reproduction" of the personality, sshyryaet perturbation yvosty sotsyalnoy tasks and work.

Key words: social work, system approach, local self-government, territorial community, self-organization, interaction

УДК 316.46:378.02(045)

Савельчук І.Б., Бибик Д.Д.

СОЦІАЛЬНЕ ЛІДЕРСТВО ЯК ПІДГРУНТЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ УНІВЕРСИТЕТУ

У статті викладено способи інтегрування партнерської взаємодії до підготовки соціальних працівників в умовах освітнього середовища університету. Обґрунтовано необхідність застосування потенціалу соціального лідерства для впровадження принципів партнерської взаємодії. Доведено необхідність створення умов для співпраці соціальних інституцій з навчальними закладами у системі підготовки соціальних працівників. Охарактеризовано соціальне лідерство як стратегічний ресурс підготовки соціальних працівників в умовах університетського освітнього середовища. Аналізуються особливі форми партнерської взаємодії соціальних та освітніх інституцій, які спрямовується на реалізацію спільної мети щодо формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців соціальної сфери.

Ключові слова: соціальне лідерство, партнерська взаємодія, освітнє середовище університету, підготовка соціальних працівників.

Інтеграційні процеси в системі вищої освіти зумовлюють необхідність переосмислення теоретико-практичних засад професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери. В сучасних умовах підготовка соціальних працівників потребує суттєвих змін, що пов'язані з тенденціями освіти дорослих та неформальної освіти. У зв'язку з цим, посилення партнерських зв'язків державних освітніх закладів з установами соціальної сфери набуває відображення у структурно-організаційній складовій професійної підготовки соціальних працівників в умовах університетської освіти.

У цих умовах підвищення рівня практичної підготовки виступає передумовою успішного виконання майбутньої професійної діяльності. Тенденції розвитку соціальної сфери, її модернізація суттєво впливають на процес оновлення системи професійної підготовки соціальних працівників. Завдання, що поставлено перед закладами вищої освіти потребує такої організації навчального процесу, яка орієнтована на формування професійних компетенцій студентів в умовах соціального партнерства.

Соціальне партнерство в освіті як система відносин закладів освіти і суб'єктів надання соціальних послуг населенню (соціальні служби, соціальні заклади державного та недержавного підпорядкування) мають забезпечити об'єднання зусиль та їх взаємодію стосовно спільно організованої діяльності з метою підвищення якості підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери.

Необхідність підвищення якості підготовки фахівців соціальної сфери в умовах соціального партнерства – найактуальніше питання співпраці закладів вищої освіти з соціальними закладами державного та недержавного підпорядкування. Саме тому організовано систему партнерської взаємодії з різними державними установами, громадськими організаціями, благодійними фондами, які орієнтовані на досягнення загальної мети щодо забезпечення підготовки конкурентоспроможного, мобільного та компетентного фахівця соціальної сфери.

Мета статті – дослідження особливостей створення умов партнерської взаємодії соціальних інституцій з навчальними закладами через застосування потенціалу соціального лідерства у системі підготовки соціальних працівників.

Проблемі соціального партнерства, останнім часом приділяється посилена увага серед вітчизняних дослідників в галузі соціальної роботи, соціальної педагогіки (Н. Троценко, Н. Романова, І. Мельник) та підготовки соціальних працівників (С. Коляденко, С. Хлебик, В. Литвиненко). Так, під взаємодією у соціальній роботі та соціальній педагогіці, Н. Троценко [4] розуміє встановлення зв'язку між діяльністю фахівців різного профілю на основі взаємної поінформованості, узгодженості дій, взаємодопомоги, що забезпечує взаємовплив індивідів, соціальних груп, соціальних інститутів або спільнот одне на одного в ході реалізації спільних інтересів або розв'язання соціальних проблем. Обґрунтування теоретико-концептуальних засад соціального партнерства в освіті дозволило С. Коляденко [2] розкрити його як певний тип і систему відносин між освітніми закладами і державними, недержавними та комерційними організаціями, за яких у рамках соціального миру та двосторонніх угод відбувається узгодження їхніх найважливіших інтересів. Специфіка взаємодії вищих навчальних закладів та соціальних служб, на думку С. Хлебик В. Литвиненко [5] посилює практико орієнтоване навчання майбутніх фахівців соціальної сфери, оскільки на рівні ВНЗ стає можливим внесення певних змін до навчального плану підготовки соціальних працівників і навчальних програм, впровадження та широке застосування нових форм і методів навчання (практикум, групова робота, проектні методи, робота з випадком тощо), а також поширення нових підходів до забезпечення якості підготовки фахівця.

В умовах сучасної вищої освіти партнерська взаємодія навчальних закладів та соціальних установ, громадських організацій особливого значення набуває поєднання формального та неформального навчання в процесі професійної підготовки соціальних працівників. Особливо нагальною є потреба суспільства у фахівцях, які здатні співпрацювати та налагоджувати ділові стосунки з партнерами, зокрема зовнішніми, організовувати діяльність для досягнення спільної мети, долати комунікативні бар'єри, кваліфіковано здійснювати

професійне спілкування під час виконання професійних завдань, вміти здійснювати самопрезентацію, бути лідерами тощо.

Потужний інноваційний ресурс студентів особливо важливий в епоху глобалізації, коли змінюються структури, функції, зв'язки різноманітних політичних та економічних систем. Суспільству не вистачає непересічних особистостей з яскраво вираженими професійними та організаторськими навичками, внутрішнім прагненням до прояву соціального лідерства, здатністю до тривалої емоційної, вольової, інтелектуальної та фізичної напруженої роботи заради досягнення своїх цілей, здатних пропонувати нестандартні ідеї та вести оточуючих за собою.

У процесі здійснення професійної підготовки та її удосконалення шляхами активізації лідерського потенціалу майбутніх соціальних працівників можуть виступити наступні умови: «активізувати соціальну позицію студентів щодо їх участі у освітньо-виховній та науково-дослідницької діяльності; сприяти розширенню змісту навчання та методів й форм викладання дисциплін соціального спрямування; розширити зміст соціально-проектної діяльності студентів; спрямувати результати освітніх програм навчальних дисциплін з соціальної роботи на забезпечення лідерського світогляду, розвитку соціальної позиції, особистісно-професійних якостей, морально-етичних цінностей та інших компетентностей» [1, с. 146].

Зауважимо, що співробітництво виступає дієвим інструментом реалізації спільних завдань, спрямованих на налагодження партнерських відносин між закладами вищої освіти, громадськими організаціями та соціальними закладами, службами, територіальними центрами соціального обслуговування.

За переконанням С. Коляденко [2] до сфери соціального партнерства освітніх закладів та НДО входять наступні перспективні напрями:

- впровадження ступеневої підготовки фахівців за наскрізними навчальними планами і програмами відповідно до Державних стандартів;
- забезпечення часткової, вторинної або повної зайнятості студентів;
- створення додаткових робочих місць на засадах державного соціального замовлення;
- організація проходження виробничих практик студентами вищих навчальних закладів;
- оновлення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх спеціалістів з використанням комп'ютерної техніки та інформаційних технологій;
- забезпечення соціальних партнерів навчально-методичними розробками;
- ведення взаємного стажування викладачів та співробітників партнерських організацій;
- підготовки та видання спільної навчально-методичної літератури;
- співпраці соціальних партнерів освітніх закладів з усіма підрозділами та службами закладу;
- реалізації соціально значущих програм, соціальних проектів та акцій спільними зусиллями на паритетних умовах.

Найбільш поширеним механізмом реалізації співпраці з соціальними закладами та громадськими організаціями в умовах організації підготовки соціальних працівників є керівництво різними видами практик (професійно орієнтована, стажерська, виробнича, науково-дослідницька, переддипломна) студентів, супервізія та спільна відповідальність за результат проходження практик).

Методика організації різних видів практики магістрів майбутніх соціальних працівників повинна ґрунтуватися на відповідності між змістом практичної підготовки та функціональними компонентами професійно-практичної діяльності майбутнього фахівця. До її змісту мають бути включені як традиційні змістові (методичні рекомендації керівникам практик у формі методичного супроводу та вказівки для студентів-практикантів щодо проходження практики на відміну від формальних прав і обов'язків вказаних суб'єктів згідно з існуючим нормативно-методичним забезпеченням практики), так й інноваційні змістові (компетентнісно орієнтовані завдання для кожного виду практики: професійно-орієнтована (проектна), науково-дослідна практика, виробнича практика, переддипломна практика) [3]. Саме впровадження системи інтегрованих компетентнісно орієнтованих завдань для кожного виду практики сприятиме не тільки підвищенню ефективності навчання магістрів, а й забезпечить узгодженість між теоретичним і практичним навчанням, що саме й передбачає інтегрована програма практик.

Досвід реалізації моделі партнерської взаємодії університетів і соціальних закладів у системі підготовки студентів до практичної соціальної роботи, доводить необхідність розширення можливостей такого соціального партнерства систематично проводяться круглі столи «Традиції та інновації у практиці надання соціальних послуг населенню» за участю фахівців соціальних служб, громадських організацій, навчальних закладів. Зв'язок з громадськими організаціями підтримується через організацію та систематичне проведення «Кейс-майстерні живих історій». Систематичність проведення спільних заходів мають позитивний вплив на формування практичного досвіду студентів, оскільки забезпечується реалізація з партнерськими громадськими організаціями спільної діяльності з набуття досвіду інноваційних форм соціальної підтримки та допомоги різним групам населення.

Спільна участь у розробці проектів, спрямованих на розвиток благодійної діяльності у сфері підтримки, допомоги, захисту прав жінок, інтересів дітей, молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах, а також спрямованих на вирішення основних соціальних проблем соціально незахищених категорій населення забезпечують можливості спільної проектної діяльності викладачів та студентів спеціальності «Соціальної роботи» з громадськими та благодійними організаціями.

Наступним аспектом в реалізації партнерських відносин – є науково-методичне партнерство. Саме науково-методичне партнерство передбачає спільне проведення соціальними закладами та кафедрами, що здійснюють підготовку соціальних працівників комплексних наукових досліджень, розробки та апробації навчально-методичного забезпечення процесу надання соціальних послуг

населенню. Так, науково-методичне партнерство надає можливість апробації та впровадження методик, тренінгів, проектів, навчальних програм, методичних посібників, методичних рекомендацій фахівців та слухачів для «Університетів третього віку», що розроблені викладачами кафедри теорії та технології соціальної роботи НПУ ім. М.П. Драгоманова, а також студентами-учасниками навчальних студій (проект-студія «Інновація», тренерська студія «Бумеранг», арт-студія «BARVIA»), ініціативними групами студентів («Школа корпоративного волонтерства», «Школа соціального підприємництва», «Школа соціального лідерства»).

Виникнення певних напрямів соціального партнерства при створенні та функціонуванні неформальної платформи навчання студентської молоді Національного педагогічного університету М.П. Драгоманова «ШКОЛИ SOCIAL ЛІДЕРСТВА – STUDENT» мають бути спрямовані на взаємні спільні дії державних та недержавних закладів щодо проведення комплексу заходів, які об'єднано загальною метою та змістом. Саме це сприятиме тому, що студенти спеціальності «Соціальна робота» не тільки будуть навчені за такими напрямками як вдосконалення професійних умінь, розвиток лідерських якостей та потенціалу, а й основам соціального проектування, командування в соціальній сфері, впровадженню неформальної освіти в умовах ВНЗ.

Забезпечення соціальних змін та розвитку, соціальної згуртованості та активізації майбутніх соціальних працівників сприятиме інноваційна складова Школи соціального лідерства, оскільки можливості соціального партнерства *створюють спільну платформу неформальної освіти для студентської молоді з формування лідерського потенціалу, сприяють ефективній співпраці й об'єднанню молодих лідерів щодо прояву суспільних ініціатив.*

Означене зумовлює актуальність розробки змісту навчальних програм «Основи лідерства» (90 год.) та «Соціальне лідерство» (180 год), які забезпечують теоретичну складову тренінгової Програми Літньої школи соціального лідерства, що реалізується на засадах партнерської взаємодії державних освітніх установ та недержавних закладів соціальної та соціокультурної сфери. Як показує практика навчання студентів спеціальності «Соціальна робота» за програмою «Літньої Школи соціального лідерства» (72 год.) органічне поєднання партнерських взаємозв'язків освітніх закладів з громадськими організаціями є досить ефективним щодо урахування змістовно-організаційних особливостей тематики соціального лідерства та практики розкриття потенціалу соціального лідера:

- Тренінгова програма з командування: створення ефективної команди; Моделі функціонального лідерства.

- Технології проектного менеджменту: «Проектна магія: від ідеї до реалізації проекту»; Секрети успішної презентації соціального проекту.

- Арт-коучинг як інструмент соціального лідера: Арт – засоби як інструмент розвитку лідерського потенціалу; Коуч-технології як стимулювання підвищення лідерства у лідерів.

- Технологія реалізація лідерського ресурсу соціального лідера: Техніки розкриття лідерського ресурсу; Майстер – класи.

- Дискусійно-розважальна платформа Школи: Дискусії, дебати, кіноклуб: «Лідерство –це відносини між людьми чи результат?», «Хто змінює світ: інноватори чи соціальні лідери?»;

- Event-заходи: навчально-ігрова програма, спортивно-розважальна програма, інтелектуальні конкурси та квести.

Наша позиція та ініціатива стосовно формування соціального лідерства у майбутніх соціальних працівників вимагає подальшого осмислення і розвитку. Названа проблема має значний інтерес для суспільного та соціального розвитку. Соціальне лідерство все більше стає бажаною соціальною та особистісною цінністю, і, як результат, повинна зростати кількість різноманітних лідерських шкіл, лідерських програм. Лідерство повинно розвиватися, оскільки розвиток лідерського потенціалу майбутніх соціальних працівників сприятиме формуванню ефективного соціального лідерства в Україні, що й забезпечить якісне оновленню соціальної сфери та країни.

Соціальне партнерство допомагає організувати соціально орієнтовану підготовку соціальних працівників, формувати професійні компетенції у студентів. Формування професійних компетенцій досить складний процес, який залежить від багатьох чинників. Найбільший вплив на формування професійних компетенцій може бути досягнуто через комплексне навчально-методичне забезпечення усіх складових соціального партнерства.

Загалом, можна стверджувати, що соціальне лідерство як стратегічний ресурс підготовки соціальних працівників в умовах університетської освіти є особливою формою партнерської взаємодії соціальних та освітніх інституцій, яка спрямовується на реалізацію спільної мети щодо конкурентоспроможності майбутніх фахівців соціальної сфери.

Таким чином, соціальне партнерство університетів і соціальних закладів, що здійснено в системі професійної підготовки соціальних працівників, дозволяє не тільки розв'язувати проблеми оновлення підготовки, але й надає можливість впроваджувати нові ідеї, принципи організації навчальної та позанавчальної діяльності студентів. Саме це й забезпечує ефективність соціальних практик партнерства, соціального лідерства, розвиток інноваційного освітнього середовища в університетах, які здійснюють підготовку соціальних працівників.

Використана література:

1. Бибик Д.Д. Особливості формування лідерського потенціалу майбутніх соціальних працівників в умовах професійної підготовки // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. – Випуск 23: збірник наукових праць. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2017. – С.142- 148.

2. Коляденко С. М. Теоретико-концептуальні засади соціального партнерства ВНЗ та державних і недержавних організацій. // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер.: Психолого-педагогічні науки, 2012. – С. 41-45.

3. Савельчук І.Б. Інноваційний підхід до організації практики студентів за спеціальністю «Соціальна робота» // Збірник наукових праць Хмельницького

інституту соціальних технологій Університету «Україна». – Хмельницький: ХІСТ, 2013. - №1(17). – С. 207-210.

4. Троценко Н.Є. Соціальне партнерство як одна з педагогічних умов професійного самовдосконалення соціальних працівників у ресурсних центрах // [http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/1250/1/N_Timoshenko\(Trotsenko\)_VZNY_3_KSP&KO_IPSP.pdf](http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/1250/1/N_Timoshenko(Trotsenko)_VZNY_3_KSP&KO_IPSP.pdf)

5. Хлебик С. Р., Литвиненко В. В. Соціальне партнерство як особливий вид взаємодії ВНЗ із соціальними інститутами громади (на прикладі соціальних служб) // *Психолого-педагогічні науки*. – 2016. – № 1. – С. 91-95.

САВЕЛЬЧУК ИРИНА БОРИСІВНА, БИБИК ДАРЬЯ ДМИТРИЄВНА.

Социальное лидерство как ресурс для развития партнерского взаимодействия в образовательной среде университета.

В статье изложены способы интегрирования партнерского взаимодействия к подготовке социальных работников в условиях образовательной среды университета. Обоснована необходимость применения потенциала социального лидерства для внедрения принципов партнерского взаимодействия. Доказана необходимость создания условий для сотрудничества социальных институтов с учебными заведениями в системе подготовки социальных работников. Охарактеризовано социальное лидерство как стратегический ресурс подготовки социальных работников в условиях университетской образовательной среды. Анализируются особые формы партнерского взаимодействия социальных и образовательных институтов, которые направляются на реализацию общей цели по формированию конкурентоспособности будущих специалистов социальной сферы.

Ключевые слова: социальное лидерство, партнерское взаимодействие, образовательная среда университета, подготовка социальных работников.

SAVELCHUK IRYNA, BYBYK DARIA. *Social Leadership as a resource for the development of partnership interaction in the educational environment of the University.*

The article describes the ways of integration of partnership in the preparation of social workers in the educational environment of the University. The necessity of using the potential of social leadership for implementation of the principles of partnership interaction is substantiated. The necessity of creating conditions for cooperation of social institutions with educational institutions in the system of preparation of social workers is proved. The social leadership is characterized as a strategic resource for the training of social workers in the conditions of the university educational environment. The special forms of partnership interaction between social and educational institutions are analyzed, which are aimed at the implementation of the common goal of forming the competitiveness of future specialists in the social sphere.

Key words: social leadership, partnership, educational environment of the University, preparation of social workers.